

Тетяна Фурсенко

РОЛЬ ПРОФЕСІЙНИХ ОБ'ЄДНАНЬ У ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ

Анотація. Проаналізовано перспективи розвитку вищої освіти в умовах кризи класичного університету та можливостей, які відкриває взаємодія освіти та бізнесу на індивідуальному, інституційному та соціальному рівнях. Здійснено категоріальний аналіз поняття «професійне об'єднання», окреслено основні функції таких організацій щодо здійснення навчання нової генерації фахівців певного профілю та розвитку професії в цілому. Здійснено короткий огляд зарубіжної практики залучення професійних об'єднань до професійної підготовки фахівців, а також аналіз практики набуття статусу кваліфікованого актуарія у Канаді як яскравий приклад успішного функціонування місцевого професійного об'єднання та аналогічних установ-партнерів як регуляторів та провайдерів освітніх послуг.

Ключові слова: вища освіта, професійне об'єднання, освіта-наука-бізнес, актуарії, якість надання освітніх послуг.

Вступ. Сьогодні ідея університету як соціокультурного феномену та соціального інституту, що здійснює підготовку фахівців з вищою кваліфікацією, потребує переосмислення. В умовах прагматичного інформаційного суспільства, економіки знань та глобалізації такі функції закладів вищої освіти як культуро- та людинотворча, а також роль закладів вищої освіти як одноосібного генератора та транслятора спеціальних знань втрачають свою актуальність, перетворюючись на рудимент. Нині проблема університетської освіти полягає у тому, що часто заклади вищої освіти не в змозі оперативно реагувати на зміни в економіці, повною мірою враховувати потреби індустрії, де здійснюватимуть трудову діяльність випускники, та не виконують завдання передбачення того, які знання та уміння знадобляться особі у майбутньому для виконання професійних обов'язків і, відповідно, не здійснюють підготовки студентів до побудови їх кар'єри. Натомість, серед роботодавців як споживачів кінцевого продукту академічного навчання, існує попит на глибоку практичну спрямованість освіти, а також працівників, здатних до самоосвіти. Відповідно наукові розвідки, присвячені проблемам підвищення практикоорієнтованості професійної підготовки кадрів і приведення її у відповідність до сучасних тенденцій і потреб у певній галузі народного господарства, покликані сприяти вирішенню цієї суперечності та характеризуються беззаперечною актуальністю.

Проблеми професійної підготовки фахівців за кордоном були предметом дослідження багатьох вітчизняних науковців Н. Бідюк, Т. Десятова, Н. Пазюри, В. Коваленко, Т. Кошманової, К. Корсака,

Л. Пуховської, Н. Пацевко, А. Сбруєвої, Н. Собчак, Б. Шуневича та ін. А певні аспекти управління якістю надання освітньої підготовки в університетах висвітлювались у працях Г. Кравченко, П. Сауха, О. Чатченко, Ю. Зінковського, С. Ніколаєнка, В. Сластьоніна та ін. Серед зарубіжних науковців, що досліджували роль професійних об'єднань у здійсненні підготовки фахівців, можна визначити L. Harvey, S. Mason, R. Ward, Catrin Stoltz-Urban, Krishna K Govender та ін.

Мета статті – здійснити аналіз зарубіжного досвіду залучення професійних об'єднань до здійснення професійної підготовки фахівців, окреслити основні функції останніх та визначити переваги такого підходу.

Виклад основного матеріалу. Основним пріоритетом діяльності сучасного закладу вищої освіти має стати підготовка фахівців, затребуваних на ринку праці, що володіють необхідними знаннями та уміннями, здатних до самостійного навчання, критичного та творчого мислення та яким властива гнучкість. Всі перелічені характеристики спрямовані на ефективне виконання робочих завдань у умовах реального бізнес середовища. Визначену мету можна досягти через реалізацію своєрідного трикутника «наука-освіта-бізнес»¹ і, якщо на вітчизняному ринку освітніх послуг перші два компоненти на сьогодні реалізуються закладами вищої освіти, що є навчальними і дослідними установами, то залучення останнього компоненту відбувається фрагментарно та є найчастіше винятком.

Натомість співпраця освіти та бізнесу виступає перспективним напрямком реформування вищої освіти країн Європи. Адже така співпраця відкриває широкі перспективи як на мікрорівні – для окремих установ (навчальних закладів та бізнес організацій), та і на макрорівні – для суспільства в цілому. Підтвердженням цієї тези є положення звіту Європейської комісії «Стан співпраці між університетом та бізнесом» («The state of university-business cooperation in Europe») (2018), де серед ключових переваг, вказаної взаємодії зазначаються наступні:

- відповідність навчальних планів та ЗУНК випускників попиту, що наявний на ринку праці;

- ширші можливості працевлаштування для студентів, більш ефективний пошук затребуваних кадрів для роботодавців, а також розробка програм неперервного професійного розвитку для працівників підприємств, установ, організацій;

- у сфері науково-дослідної діяльності закладів вищої освіти виступають партнерами для бізнес-організацій як на довготривалій основі, так і у вирішенні нагальних завдань науково-дослідного характеру.

---

¹ *European Commission (2011). Communication from the European Commission: Supporting growth and jobs – an agenda for the modernization of Europe's higher education systems. Luxembourg, Luxembourg: Publications Office of the European Union.*

Водночас суб'єкти господарювання для перших можуть слугувати джерелом аналітичних матеріалів, даних, матеріально-технічних ресурсів для здійснення наукової роботи. Крім того, заклади вищої освіти можуть стати часткою регіональної системи інновацій, технологій нового покоління. В аспекті менеджменту перспективними виступають вдосконалення регіональної та інституційної системи підпорядкування та підзвітності, більш ефективного спільного використання матеріальних ресурсів (с.14).

Згідно з даними, розміщеними у культурно-просвітницькому дослідженні співпраці освіти та бізнесу у європейських країнах «30 Вдалих прикладів співпраці науки та бізнесу» (2014) («30 Good practice case studies in University-Business Cooperation»), можна виокремити 8 ключових типів такої співпраці: у сфері науки та досліджень; мобільність науково-педагогічних працівників; мобільність студентів; комерціалізація результатів науково-дослідної діяльності; розробка навчальних планів та організація навчального процесу; підприємницька діяльність та управління².

Чи не всі вищезазначені сфери співпраці закладів вищої освіти та бізнесу реалізуються в рамках залучення професійних об'єднань до здійснення підготовки фахівців певного профілю. Розглянемо сутність ключових понять такої взаємодії та механізм її реалізації.

За твердженням британських науковців М. Ерота (M.Eraut) та Г. Коул (G. Cole), професійне об'єднання можна визначити як формально визнану організацію, що має свій статут чи хартію та поширює власну юрисдикцію на функціонування всієї професії чи окремого аспекту професійної діяльності. При цьому певні види членства в організації набуваються шляхом складання ряду іспитів та наявності відповідності вимогам щодо здійснення професійної діяльності³.

Дослідницька мережа професійних об'єднань (Professional Associations Research Network), що є організацією з підтримки таких установ у сфері будівництва, зазначає⁴, що такі асоціації націлені на збагачення масиву знань та практики функціонування певної професії шляхом розвитку, підтримки, регулювання і просування професійних стандартів з метою забезпечення належної спеціалізованої компетентності своїх представників

---

² Davey, T., Deery, M., Winters, C., van der Sijde, P., Kusio, T. & Sedano, S.R. (2014). *30 Good practice case studies in University-Business Cooperation*. Science-to-Business Marketing Research Centre.

³ Harvey, L., Mason, S., Ward, R., [1995] 2014. *The Role of Professional Bodies in Higher Education Quality Monitoring*. Birmingham, Great Britain: QHE

⁴ Green, B. (2015). *Understanding the value of professionals and professional bodies*. <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:FCvO9vPQoSAJ:https://www.ciob.org/sites/default/files/CIOB%2520research%2520-%2520Professions%2520Report.pdf+%cd=13&hl=ru&ct=clnk&gl=ca&client=opera>

та дотримання етичних норм. При цьому пріоритетними є суспільний інтерес та підтримка репутації професії.

За визначенням, запропонованим Органом з питань регулювання присудження кваліфікацій Південної Африки (the South African Qualifications Authority), професійним об'єднанням є організація, що представляє когорту визнаних експертів-практиків, що створює, поширює та оновлює стандарти професійної компетентності (вимоги щодо навчання, здійснення трудової діяльності, норми професійної етики) та організовує моніторинг за їх дотриманням, регулюючи функціонування певної професії. Вказаний орган також регламентує правовий статус професійних об'єднань, визначаючи їх як створений на законних підставах суб'єкт, який має необхідні людські та фінансові ресурси для виконання своїх функцій, що здійснює роботу у відповідності зі статутом, хартією чи уставом та дотримується стандартів ефективного корпоративного управління⁵.

Таким чином, узагальнюючи наведені дефініції, професійним об'єднанням номінується організація представників певної професії, що виконує в межах фаху репрезентативну, регулятивну, контролюючу, просвітницьку, навчальну, розвивальну, а також функцію промоції, слугуючи своєрідною сполучною ланкою у взаємодії «клієнт-професія».

Як засвідчив аналіз зарубіжного досвіду, залучення професійних об'єднань у систему підготовки фахівців різноманітних профілів, професійні об'єднання відрізняються за своєю організаційною структурою, напрямками діяльності, повноваженнями, та ступенем залучення до здійснення підготовки представників відповідних професій.

Так, розрізняють чотири ключові позиції, на основі яких здійснюється взаємодія закладів вищої освіти та професійних об'єднань:

- визначення процесуально-змістової складової навчального процесу, успішне проходження якого є вимогою для вступу у професію;
- оцінювання рівня сформованості знань, умінь та навичок необхідних для того, щоб кваліфікуватись як представник певної професії, якості надання освітніх послуг освітніми провайдерами;
- встановлення норм щодо здійснення неперервного професійного розвитку як умови збереження належного рівня професіоналізму (Harvey et al., 2014, с. 9).

Наведений перелік зазвичай реалізується на основі розроблення та впровадження програм акредитацій університетів. Успішне завершення навчання за цими програмами (або проходження різних курсів у межах такого навчання) може слугувати підставою для отримання того чи іншого

---

⁵ Stoltz-Urban, C., Govender K. K. (2014). *The Role of Professional Associations in the South African Education and Training System*, *Journal Of Social Sciences* 41(2), 201-208.

виду членства у професійному об'єднанні. Це розглядається як посвідченням кваліфікації, або розроблення програм професійних іспитів, курсів та модулів, успішне складання та виконання яких є підставою для отримання членства в професійному об'єднанні. Дотримання норм неперервного розвитку зазвичай є також необхідною умовою збереження членства.

Однак за критерієм обов'язковості для вступу до професії членство у професійному об'єднанні поділяється на обов'язкове та необов'язкове, що є лише додатковою конкурентною перевагою. Так, на прикладі Об'єднаного Королівства перше має місце у випадку з солісторами (категорія адвокатів, що здійснюють підготовку судових матеріалів), друге – у випадку з електротехніками⁶.

Крім того, відрізняється і ступінь співпраці професійних об'єднань з ЗВО щодо структурування змісту навчання. Так, професійні об'єднання розробляють програми та навчальні курси, а заклади вищої освіти лише здійснюють викладання на основі запропонованих матеріалів. Це має місце у випадку з Інститутом дипломованих банкірів у Великобританії (Chartered Institute of Bankers). Інші професійні об'єднання надають більший ступінь автономності профільним закладам вищої освіти. Так, Освітній комітет Генеральної медичної ради (General Medical Council) розробив рекомендації з неповної вищої медичної освіти (Recommendations on Undergraduate Medical Education), що певним чином регулює загальну структуру та зміст навчальних програм. Однак кожна освітня установа створює відповідний власний документ, зобов'язуючись лише узгоджувати зміни у навчальних програмах з відповідним комітетом. Діють також професійні об'єднання, які не укладають власні навчальні програми, однак кваліфікаційні вимоги об'єднання вимагають, що для отримання членства в організації, передбачається сформованість певних компетенцій. Такий підхід спостерігаємо у випадку з Інститутом дипломованих дизайнерів Великої Британії (Chartered Society of Designers)⁷.

Отже, серед функцій професійних об'єднань визначають також і наступні: захист суспільних інтересів; збереження та розвиток масиву знань, інвестування у науково-дослідну діяльність, покращення становища представників професії на вітчизняному та міжнародному ринках; забезпечення лідерства індустрії; розвиток нових сфер застосування професійних знань, умінь та навичок; забезпечення незалежного та неупередженого виконання професійних обов'язків; встановлення стандартів професійної діяльності; виконання функцій представлення професії у суспільстві; здійснення навчально-методичної підтримки своїх

⁶ Harvey, L., Mason, S., Ward, R., [1995] 2014. *The Role of Professional Bodies in Higher Education Quality Monitoring*. Birmingham, Great Britain: QHE

⁷ *Ibidem*. – P.24-26

членів; оприлюднення норм та моніторинг за дотриманням норм професійної етики.

У напрямі здійснення професійної підготовки нової генерації фахівців, професійні об'єднання, з одного боку, виконують функцію встановлення кваліфікаційних вимог до представників відповідної професії, а з іншого, реалізують завдання контролю за ефективним виконання функціональних обов'язків, регулюючи як процесуальну, так і результативну складову освітнього процесу як у коротко-, так в довгостроковій перспективі. Саме останній аспект виступає важливим аргументом на користь створення та залучення таких організацій в освітній процес на рівні вищої освіти.

Аналізуючи досвід професійної підготовки фахівців в Україні, зазначимо, що розроблення стандартів освітньої підготовки здійснюється на рівні держави, профільним міністерством, робочими групами фахівців-практиків, виходячи з потреб тієї чи іншої сфери. Контроль за оволодінням студентами навчальною програмою для отримання освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра чи магістра залишається прерогативою закладів вищої освіти та його структурних підрозділів. Натомість, кінцевий результат – ефективність застосування випускником набутих знань, умінь та навичок для вирішення конкретних професійних задач на робочому місці оцінюється неформально роботодавцями. І якщо продуктивність працівника є низькою, а рівень виконаної роботи – незадовільним (подекуди суперечить не лише інтересам окремих суб'єктів господарювання, а й суспільства) то ні фахівець, що має диплом про отримання певної кваліфікації, ні навчальний заклад, що її надав, не несе належної відповідальності (для першого – професійна дискваліфікація, для другого – ряд заходів від здійснення експертної оцінки якості надання освітніх послуг до скасування ліцензії закладу). Тобто йдеться про відсутність своєрідного зворот нього зв'язку між регулятором та кінцевим споживачем, що, по суті, означає відсутність кооперації між освітою в бізнесом, та негативно позначається як на якості першої, так і на стані, темпах та напрямках розвитку бізнес-установ та держави в цілому. Такі функції професійних об'єднань, як здійснення моніторингу та контролю за діяльністю своїх членів після завершення навчання, покликані вирішити цю проблему, тому створення та залучення об'єднань професіоналів може стати ключовим для покращення якості вітчизняної вищої освіти.

Варто зауважити, що хоча тісна співпраця з професійними об'єднаннями є відносно новим явищем для профільної професійної підготовки вітчизняних фахівців та представників більшості світових професій, значна їх роль у професійній освіті ряду фахівців у світі закріпилась вже давно.

Чи не найяскравішим прикладом залучення професійних об'єднань до підготовки фахівців виступає освіта за актуарним профілем. Розглянемо специфіку здійснення підготовки цих фахівців на прикладі Канади.

Головною особливістю системи професійної підготовки актуаріїв у Канаді є поєднання університетської освіти та підготовки у професійних об'єднаннях зі значним домінуванням останніх. Однак який би шлях для здобуття професії не було обрано, головними регуляторами надання освітніх послуг у сфері актуарної науки виступають північноамериканські професійні об'єднання: Спілка актуаріїв (Society of Actuaries –SOA), Спілка актуаріїв з нежиттєвого страхування (Casualty Actuarial Society –CAS) та Канадський інститут актуаріїв (KIA) (Canadian Institute of Actuaries –CIA). Місцеве професійне об'єднання пропонує декілька типів членства, що є свідченням відповідного рівня підготовки та кваліфікації: афілійований член, член-кореспондент, асоційований член та повний член. Основною метою осіб, котрі мають намір займатись актуарною науковою діяльністю у Канаді, є отримання статусу повного члена KIA. Лише цей рівень членства дозволяє визнати особу кваліфікованим актуарієм у повному розумінні цього слова.

Широке коло функцій KIA можна конкретизувати у наступних завданнях:сприяння розвитку актуарної науки шляхом сприяння науко-дослідницької діяльності у галузі; встановлення та моніторинг за дотриманням кваліфікаційних і освітніх стандартів; розроблення та проведення ряду професійних випробувань (семінарів та з 2018 р. – екзамену) на здобуття членства;посвідчення кваліфікації та надання статусу «актуарій» шляхом прийняття у лави асоціативних чи повних членів KIA, ведення реєстру своїх членів;встановлення та моніторинг за дотриманням стандартів професійної діяльності та здійснення її організаційно-методичного забезпечення;розроблення та контроль за дотриманням професійної етики, Кодексу нормативів етики для слухачів та учасників будь-яких форм навчальних занять у рамках освітньої системи KIA;сприяння постійному професійному розвитку (організація та проведення семінарів, вебінарів, воркшопів) та контроль за дотриманням його норм; функції представництва професії та інтересів канадського суспільства як на національному, так і на міжнародному рівнях; надання консультативних послуг громадськості через онлайн-сервіс Ask An Actuary.

Ефективність такої моделі професійної підготовки підтверджується статусом, що його має професія актуарія в економічно розвинених країнах. У дослідженні U.S. News & World Report (2018) актуарії внесені в перелік 25 найкращих професій у сфері бізнесу, перебуваючи на другій позиції; у 2010 році дослідження, опубліковане на сайті з пошуку роботи CareerCast (Strieber, 2010), визначило актуарія як роботу №1 в США.

Висновки. У сучасних соціально-економічних умовах висуваються нові вимоги до професійної підготовки сучасного фахівця, що, загалом полягають у врахуванні реальних вимог бізнесу до випускників закладів вищої освіти з огляду на спектр практичних завдань, що їх виконуватиме професіонал. Реалізація цієї мети потребує трансформацій в системі вищої освіти та упровадження механізму набуття статусу кваліфікованого фахівця. З цієї точки зору, взаємодія закладів вищої освіти та професійних об'єднань виступає перспективним напрямом співпраці, що дозволяє не лише привести систему набуття певного фаху у відповідність до потреб ринку праці, а й підтримувати зворотній зв'язок з представниками професії не лише під час навчання, а й здійснення трудової діяльності. Крім того, зарубіжний досвід функціонування професійних об'єднань свідчить про їх значний внесок у розвиток відповідної сфери (професії), що має позитивні наслідки не лише на індивідуальному та інституційному, а й на соціальному рівнях. Тому модель залучення професійних об'єднань у практику підготовки фахівців різного профілю характеризується ефективністю та доцільністю впровадження.

Бібліографія

1. Green, B. (2015). Understanding the value of professionals and professional bodies. Retrieved from: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:FCvO9vPQoSAJ:https://www.ciob.org/sites/default/files/CIOB%2520research%2520-%2520Professions%2520Report.pdf+%&cd=13&hl=ru&ct=clnk&gl=ca&client=opera>
2. Davey, T., Deery, M., Winters, C., van der Sijde, P., Kusio, T. & Sedano, S.R. (2014). 30 Good practice case studies in University-Business Cooperation. Science-to-Business Marketing Research Centre.
3. European Commission (2011). Communication from the European Commission: Supporting growth and jobs – an agenda for the modernization of Europe's higher education systems. Luxembourg, Luxembourg: Publications Office of the European Union
4. European Commission (2018). The state of university-business cooperation in Europe. Luxembourg, Luxembourg: Publications Office of the European Union
5. Harvey, L., Mason, S., Ward, R., [1995] 2014. The Role of Professional Bodies in Higher Education Quality Monitoring. Birmingham, Great Britain: QHE
6. Strieber A. (2010). Jobs Rated 2010: A Ranking of 200 Jobs From Best to Worst. CareerCast. Retrieved from: <https://www.careercast.com/jobs-rated/jobs-rated-2010-ranking-200-jobs-best-worst>
7. Stoltz-Urban, C., Govender K. K. (2014). The Role of Professional Associations in the South African Education and Training System, Journal Of Social Sciences 41(2), 201-208
8. U.S. News & World Report. (2018). Best business jobs. Retrieved from: <https://money.usnews.com/careers/best-jobs/rankings/best-business-jobs>

Tetiana Fursenko

THE ROLE OF PROFESSIONAL BODIES IN THE TRAINING OF MODERN SPECIALIST

Summary. *The article is focused on the analysis of prospects for higher education development in the conditions of the classical university crisis and opportunities opened up by the cooperation between education and business at individual, institutional and societal levels (better alignment of graduates` knowledge and skills with the actual needs of the industry and labour market, investments in research and development, provision of insights, data and resources for innovation development at universities, improved quality assurance system, etc). It has been carried out a categorical analysis of the «professional body» concept. The main functions of such organizations in terms of a new generation of future professionals` training and the development of the profession in general have been defined (a professional body is an organization of professionals in a specific field performing a representative, regulatory, controlling, educational, and developmental function, as well as promotion within such a profession; it also serves as a link in the «client-profession» interaction). It is given a brief overview of the foreign experience of engaging professional bodies into specialists` professional training. It has been figured out that professional bodies differ in their organizational structure, size, authority, and the degree of involvement in future professionals` education. It has been conducted the analysis of the mechanism leading to attaining the qualified actuary status in Canada as a prime example of the successful experience of the local professional body and similar partner institutions` functioning as a regulator and provider of educational services. The authors make a number of important conclusions on the fact that the model of professional bodies` involvement in various professionals` training is characterized by the efficiency and feasibility of implementation.*

Key words. *Higher education, professional body, education-science-business, actuaries, quality of educational services*

Tetiana Fursenko

ROLA STOWARZYSZENIA ZAWODOWEGO W SZKOLENIU NOWOCZESNEGO SPECJALISTA

Streszczenie. *Artykuł koncentruje się na analizie perspektyw rozwoju szkolnictwa wyższego w warunkach klasycznego kryzysu uniwersyteckiego oraz możliwości, jakie daje współpraca między edukacją a biznesem na poziomie indywidualnym, instytucjonalnym i społecznym (lepsze dostosowanie wiedzy i umiejętności absolwentów do rzeczywiste potrzeby przemysłu i rynku pracy, inwestycje w badania i rozwój, dostarczanie informacji, danych i zasobów dla rozwoju innowacji na uniwersytetach, ulepszony system zapewniania jakości itp.). Przeprowadzono kategorię analizę koncepcji «ciała zawodowego». Określono główne funkcje takich organizacji w zakresie szkolenia nowej generacji przyszłych specjalistów i ogólnie rozwoju zawodu (organ profesjonalny to organizacja specjalistów w określonej dziedzinie, reprezentująca, reprezentującą, regulacyjną, kontrolującą, edukacyjną oraz funkcja rozwojowa, a także promocja w ramach tego*

zawodu; służy również jako ogniwo w interakcji «klient-zawód»). Podano krótki przegląd zagranicznych doświadczeń związanych z angażowaniem organów zawodowych w szkolenie zawodowe specjalistów. Ustalono, że organizacje zawodowe różnią się strukturą organizacyjną, rozmiarem, autorytetem i stopniem zaangażowania w kształcenie przyszłych specjalistów. Przeprowadzono analizę mechanizmu prowadzącego do uzyskania kwalifikowanego aktuarusza w Kanadzie, który jest doskonałym przykładem udanego doświadczenia lokalnego organu zawodowego i podobnych instytucji partnerskich działających jako organ regulacyjny i dostawca usług edukacyjnych. Autorzy wyciągają szereg ważnych wniosków na temat tego, że model zaangażowania organów zawodowych w szkolenie różnych specjalistów charakteryzuje się skutecznością i wykonalnością.

Słowa kluczowe: *szkolnictwo wyższe, ciało zawodowe, edukacja-nauka-biznes, aktuarusze, jakość usług edukacyjnych.*